PARTICULARITĂŢILE EXCLUDERII PROBELOR ÎN PROCESUL PENAL

Mihail PREPELIȚĂ

CZU343.14:343.13 prepelitam98@gmail.com

This article examines problematic issues regarding equality of arms in the criminal process and especially regarding the evidence that can be given to the defence in the criminal process. At the same time, I have explained the criteria for admissibility of evidence laid down by the doctrine, namely: relevant, useful, lawful, legal, credible and sufficient. At the same time we have explained the exclusion of inadmissible information as evidence at all stages of the criminal process.

Principiul egalității armelor în procesul penal reprezintă istoria unei lupte pentru respectarea demnității umane și reprezintă tocmai forma care îmbracă principiul fundamental al egalității omului în fața legii [1]. Principiul egalității armelor, deși nu are o reflectare expresă în Constituție, este dedus ca o cerință *sine qua non* a dreptului la un proces echitabil. Pentru realizarea principiului egalităţii armelor, instanţa de judecată are misiunea de a menţine echilibrul necesar desfăşurării unui proces echitabil, îndeosebi în ceea ce priveşte comunicarea între părţi asupra tuturor materialelor dosarului, precum şi dispunerea de mijloace pentru a-şi susţine poziţia.

Un aspect al egalității armelor presupune analiza în ansamblu a procedurii de administrare a probelor acuzării și apărării în procesul penal. În literatura de specialitate este argumentată poziția despre statutul imperfect al probelor prejudiciare obținute atât de partea acuzării, cât și de cea a apărării [2].

Apriori, este de menționat că legea procesual penală înzestrează doar organul de urmărire penală și procurorul cu dreptul de a administra probe. Apare întrebarea dacă apărătorul poate strânge probe așa cum o face reprezentantul organului de urmărire penală sau într-un alt careva mod și dacă putem considera în calitate de probe informațiile obținute de apărător în procesul exercitării atribuțiilor sale.

Problema este că legea procesual penală nu reglementează mecanismul ridicării și fixării probelor de către apărător, în timp ce prezența acestui mecanism reprezintă condiția obligatorie a admisibilității lor. Astfel, există riscul ca fiecare informație prezentată de partea apărării să nu fie considerată și legalizată drept probă de către judecător, la solicitarea procurorului, din motivul că nu a fost ridicată și fixată conform mecanismului prevăzut de Codul de procedură penală.

Astfel, egalitatea armelor în probatoriul penal nu presupune egalitatea în drepturi, ci presupune echitatea sau egalitatea după posibilitățile pe care le au, coroborată cu scopurile lor funcționale, fiind, deci, în corespundere cu obiectivele urmărite. Cu alte cuvinte, fiecare dintre părți trebuie să beneficieze în procesul penal de atâtea drepturi,

care i-ar fi necesare pentru realizarea propriei funcții. Aici ar fi vorba despre drepturile ce asigură însăși posibilitatea realizării acestei funcții și soluționarea sarcinilor și obiectivelor care sunt plasate asupra părții în procesul penal.

Deși Codul de procedură penală prevede că sunt admisibile probele pertinente, concludente și utile administrate în conformitate cu acest cod, doctrina prevede alte criterii de admisibilitate a probelor: relevante, utile, loiale, legale, credibile, suficiente.

Relevante – considerăm că această proprietate înglobează două subcriterii de admitere a probelor în procesul penal, și anume: pertinența și concludența. Pertinența probelor este strâns legată de obiectul probațiunii, deoarece proba pertinentă urmează să dovedească o faptă sau împrejurare care face parte din obiectul probațiunii. Astfel, probele sunt concludente dacă sunt esențiale în cauză, contribuind hotărâtor la soluționarea procesului și pot clarifica elemente necunoscute ale cauzei.

Utile – conform doctrinei științifice, sunt acele probe care, prin informațiile pe care le furnizează, sunt necesare pentru soluționarea procesului. O probă este utilă dacă are calitatea de a clarifica anumite fapte sau împrejurări care nu au fost dovedite prin alte probe.

Loiale – acest criteriu ține de așa-numita moralitate procedurală. Loialitatea se stabilește în legătură cu fiabilitatea informațiilor conținute în sursă. Z.Z. Zinatullin consideră că „evaluarea sursei de cunoaștere a faptelor din punctul de vedere al loialității este una dintre cele mai importante părți în procesul de evaluare a probelor și de stabilire a credibilității acestora [3]. Pentru a obține probe conforme cu realitatea, este necesar ca în activitatea de probațiune să se manifeste cea mai mare corectitudine (loialitate). Aceasta înseamnă că probele nu pot fi produse cu rea-credință. Loialitatea ca proprietate a probelor se referă mai degrabă la sursa probelor decât la probele în sine.

Legale – sunt considerate legale probele administrate în conformitate cu mecanismele de administrare prevăzute de Codul de procedură penală.

Credibilitatea/ Veridicitatea probelor – pentru soluționarea corectă a cauzelor penale sunt necesare doar probe care să reflecte în mod obiectiv și veridic toate circumstanțele care au avut loc. Proprietatea „credibilității" probelor este cea care este responsabilă pentru reflectarea reală a evenimentelor. S.A. Shafer subliniază că „credibilitatea probelor ar trebui să fie determinată în ultimul stadiu al probei, atunci când se evaluează totalitatea probelor colectate" [4].

Suficiența probelor – suficiența este definită nu doar ca o proprietate a totalității probelor adunate într-un caz, ci și ca fiind cel mai important criteriu atunci când se analizează materialele de inspecție pentru a lua o decizie în acest sens.

În cazul în care probele au fost obținute cu încălcarea criteriilor de admisibilitate, acestea urmează a fi declarate inadmisibile. A.B. Solovyev remarcă caracterul irezonabil al utilizării termenului „probe inadmisibile". Probele pot fi doar admisibile, altfel nu mai sunt probe. Este mai corect să vorbim de inadmisibilitatea informațiilor obținute ca probe [5].

Codul de procedură penală al Republicii Moldova prevede că chestiunea admisibilității datelor în calitate de probe o decide organul de urmărire penală, din oficiu

sau la cererea părţilor, ori, după caz, instanţa de judecată. Analiza legislației procesual penale în vigoare arată că excluderea în timp util a probelor obținute cu încălcarea legii poate fi pe deplin realizată în cadrul urmăririi penale. Însă dacă informațiile inadmisibile ca probe nu au fost excluse la etapa urmăririi penale, atunci acestea pot fi contestate şi excluse la judecarea cauzei în primă instanţă, apel, recurs, căile extraordinare de atac, recursul în anulare, revizuirea procesului penal. Judecătorii au libertatea să verifice cauza sub toate aspectele.

Practica Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la problema admisibilității unei probe este destul de bogată. Curtea a reiterat că nu este de competența acesteia să se pronunţe cu privire la erorile de fapt sau de drept despre care se pretinde că au fost comise de o instanţă internă, decât dacă şi în măsura în care acestea ar fi putut să încalce drepturile şi libertăţile protejate de Convenţie.

Referințe:

1. https://velicu.eu/egalitatea-armelor-in-duelul-judiciar-penal/
2. ПАСТУХОВ, П.С. О выравнивании прав сторон в собирании доказательств по уголовному делу. В: *Юридическая наука и правоохранительная практика*, 2015, №3, с.102.
3. ЗИНАТУЛЛИН, З.З. *Уголовно-процессуальное доказывание: концептуальные основы*: Монография: Удмурт. гос. ун-т. Ижевск: Детектив- информ, 2002, с.98.
4. ШЕЙФЕР, С.А. *Доказательства и доказывание по уголовным делам: проблемы теории и правового регулирования*. Москва: Норма, 2008, с.57.
5. СОЛОВЬЕВ, А.Б. *Получение и использование доказательств на предварительном следствии*. Москва: Юрлинитиформ, 2012, с.32.

Recomandat
***Igor DOLEA**, dr. hab., prof. univ.*